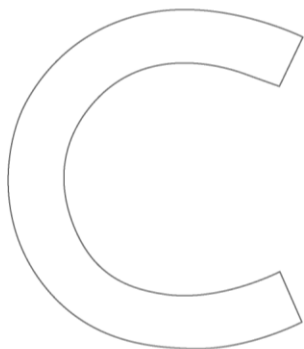
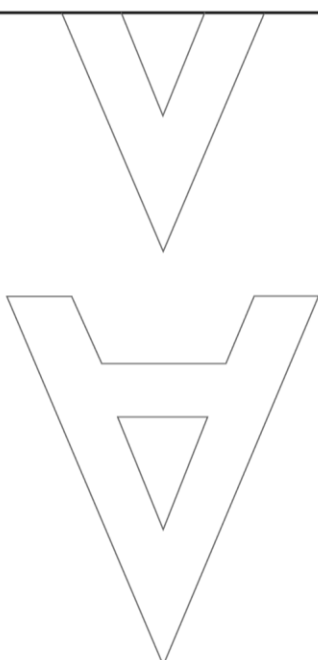

**Programma van Eisen voor
archeologisch onderzoek in
het plangebied Kultuurhuis
te Castricum, gemeente
Castricum (Noord-Holland)**

62

AACnotities

versie 2.0, april 2008

Programma van Eisen voor archeologisch onderzoek in het plangebied Kultuurhuis te Castricum, gemeente Castricum (Noord-Holland)

opdrachtgever
Biesterbos Planontwikkeling b.v.

auteurs
drs. C.L. Nyst

gecontroleerd door
drs. E.A. Besselsen

Versie 2.0, april 2008
ISBN 978-90-78863-25-0
ISSN 1871-8523

Amsterdam Archeologisch Centrum
Universiteit van Amsterdam
Turfdraagsterpad 9
1012 XT Amsterdam

© AAC/Projectenbureau, Amsterdam 2008

Inhoudsopgave

1	administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	5	
2	aanleiding en doel van het onderzoek	6	
3	landschappelijke en aardwetenschappelijke context van het plangebied	8	
4	inventarisatie van de bronnen	10	
5	archeologische verwachting	13	
6	inventariserend veldonderzoek	14	
7	uitvoering veldwerkzaamheden	16	
8	vondstmateriaal	18	
9	analyse en conservering		19
10	rapportage en deponering	20	
11	randvoorwaarden	22	
	literatuur	24	
	gebruikte afkortingen	25	
	figuren	26	
bijlage	De plaats van het Programma van Eisen in de Archeologische Monumentenzorg cyclus		

1 administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Projectnaam	Castricum Kultuurhuis
Provincie	Noord-Holland
Gemeente	Castricum
Plaats	Castricum
Locatie	Geesterduinweg
Toponiem	Kultuurhuis
Projectcode	CAS-KH-08
Kaartblad	19c
X/y-coördinaten	106.680/507345;106.775/507260;106.870/507.400; 106.738/507.425
OM-nummer IVO	Aan te vragen door uitvoerder
Verwachte periode	Late-IJzertijd tot Late-Middeleeuwen
Plangebied	ca. 10.000 m ²
Aard huidige inrichting	Bebouwd terrein, met verharding en groen
Plaats in archeologisch proces	Bureauonderzoek en Programma van Eisen
Opstellers	AAC/Projectenbureau van de Universiteit van Amsterdam
Auteur	drs. C.L. Nyst Turfdraagsterpad 9 1012 XT Amsterdam Tel.: 020-5255503 c.l.nyst@uva.nl
Senior archeoloog Handtekening:	drs. E.A. Besselsen Turfdraagsterpad 9 1012 XT Amsterdam Tel.: 020-525 7232 / fax: 020-525 5831 e.a.besselsen@uva.nl
Opdrachtgever	
Contactpersoon Handtekening:	Dhr. R. de Groot Biesterbos Planontwikkeling bv Postbus 110 1906 ZJ LIMMEN Tel.: 072-5024080/fax: 072-5054324 r.degroot@biesterbosplanontwikkeling.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Castricum
Contactpersoon	Dhr. H.C.P. Venema Raadhuisplein 1 1902 CA Castricum tel: 0251-661326

2 aanleiding en doel van het onderzoek

2.1 aanleiding

In Castricum ontwikkelt Biesterbos Planontwikkeling b.v. in samenwerking met woningbouwvereniging De Wonerij (verhuurder) een Kultuurhuis waarbij de volgende partijen betrokken zijn: Stichting Kunstzinnige Vorming Castricum (Toonbeeld), Stichting Geesterhage, Stichting Openbare Bibliotheek Castricum, ViVa Zorggroep en de gemeente Castricum.

Het huidige Ontmoetingscentrum Geesterhage en de Openbare Bibliotheek aan de Geesterduinweg (*fig. 1*) worden daartoe herontwikkeld tot een sociaal cultureel centrum in combinatie met woningen. Het plan is gebaseerd op een Scandinavisch concept (*Kulturhus*) waarbij maatschappelijke, culturele en welzijnsvoorzieningen op één locatie gecombineerd worden. Op ca. 10.000 m² wordt een groot aantal maatschappelijke, (para)medische en culturele organisaties gehuisvest met daarbij de bijbehorende voorzieningen. Het Kultuurhuis wordt voorzien van een parkeerkelder, waartoe de bodem 2,8 en 3,8 m onder het maaiveld wordt verstoord. Als ter plekke waardevolle archeologische resten in de bodem zitten, worden deze bedreigd door de bouwwerkzaamheden. Biesterbos Planontwikkeling b.v. heeft het AAC/Projectenbureau gevraagd een bureauonderzoek te doen voor deze planlocatie om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting en een Programma van Eisen te schrijven voor het veldwerk en de begeleiding van de sloop. Het Programma van Eisen dat voor u ligt bevat de resultaten van het bureauonderzoek en de eisen die aan de sloopbegeleiding van de bestaande bebouwing en het inventariserend veldonderzoek worden gesteld.

2.2 bureauonderzoek en PvE

Het bureauonderzoek bestond uit een literatuur- en bronnenonderzoek, uit een analyse van beschikbaar geologisch, archeologisch en historisch kaartmateriaal en een inventarisatie van alle bekende archeologische waarnemingen van het onderzoeksterrein en de nabije omgeving. Het onderzoeksgebied is de zone in een straal van 1 km om het plangebied, omdat aan de hand van gegevens in die zone uitspraken kunnen worden gedaan over de te verwachten archeologische resten in het plangebied. De onderzoeksvragen waren:

- Wat is de landschappelijke genese van het gebied?
- Zijn er archeologische vindplaatsen bekend in het plangebied of in de directe omgeving?
- Wat is de archeologische verwachting voor het plangebied?
- Is de bodemopbouw in het plangebied intact?
- Zijn de bekende en/of te verwachten archeologische vindplaatsen waardevol?

Het uitgraven van de parkeerkelders maakt het onmogelijk eventuele archeologische resten *in situ* te bewaren. De gangbare procedure is dat het terrein archeologisch wordt verkend met proefsleuven en dat op basis van dit onderzoek een besluit wordt genomen over al dan niet compleet opgraven als er archeologische resten aanwezig zijn. Als er inderdaad aanleiding is voor een opgraving, dient een nieuw PvE te worden gemaakt en vastgesteld te worden door het bevoegd gezag (gemeente Castricum).

2.3 leeswijzer

Hoofdstuk 1 bevat alle administratieve gegevens van het plangebied alsmede de handtekeningen van de betrokkenen. In hoofdstuk 2 zijn de achtergronden en reden van het onderzoek opgenomen. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het huidige gebruik van het plangebied. Hierin zijn dus de geplande bouwwerkzaamheden en de mogelijke consequenties daarvan voor eventueel aanwezige archeologische waarden in de bodem, opgenomen. Ook is in hoofdstuk 3 over de geologie van het gebied te lezen. In hoofdstuk 4 is de bestaande kennis over de archeologische waarnemingen en vindplaatsen verwerkt. In

hoofdstuk 5 wordt de verwachting voor het plangebied verwoord. Vanaf hoofdstuk 6 wordt ingegaan op de sloopbegeleiding, het inventariserend veldonderzoek, zoals het onderzoekskader en de –vragen, de praktische uitvoering van het veldwerk en de uitwerkings- en rapportagefase. Hoofdstuk 11 beschrijft de randvoorwaarden voor alle betrokken partijen. Het PvE wordt afgesloten met een literatuurlijst, een afkortingenlijst en afbeeldingen.

3 landschappelijke en aardwetenschappelijke context van het plangebied

3.1 huidig grondgebruik

Het plangebied ligt aan de oostkant van Castricum en wordt omsloten door de Molenweide, De H. Dunantsingel, de Geesterduinweg en de A. Schweitzerlaan (*fig. 1*). De centrale coördinaten zijn 106.750/507.350. Momenteel staan op de kavel een school, het Ontmoetingscentrum Geesterhage en de Openbare Bibliotheek die alle niet onderkelderde zijn. De aanlegdiepte van de school is 0,95 m -mv en van de bibliotheek en Geesterhage 1,5 m -mv. Ten behoeve van het Kulturhuis wordt het gehele plangebied bebouwd, de diepte van de bebouwing is 2,8 en 3,8 m -mv. Ook worden er bomen gerooid en aangeplant. Het huidige maaiveld ligt rond 0 m NAP, waarbij het zuidelijke kwart (aan de D. Hammarskjoldlaan en de A. Schweitzerlaan) onder 0 m liggen en de rest van het terrein net boven 0 m NAP. Het grondwatervniveau is - 1,2 m NAP.¹

3.2 geologische, geomorfologische en bodemkundige context

Na het einde van de ijstijden breekt het tijdvak van het Holoceen aan, ca. 10.000 v. Chr., dat zich kenmerkt door hogere temperaturen en het smelten van de ijskappen. De kustlijn lag bij aanvang veel meer noordwestelijk, in de huidige Noordzee. Als gevolg van het smelten stijgt de zeespiegel en verplaatst de kustlijn zich in een rap tempo in zuidoostelijke richting. Dit gebeurt zo snel dat er geen tijd is voor de stabilisatie van een kustlijn. Naarmate de stijging van de waterspiegel minder snel verloopt en er een evenwicht komt in de aanvoer van sedimenten via de rivieren, ontstaan in deze contreien strandwallen waarop duinen zich kunnen ontwikkelen door zandopstuivingen. Vervolgens breidt de kustlijn zich langzaam in westelijke richting uit. De natuurlijke omstandigheden worden echter in grote mate gedomineerd door het Oer-IJ, een rivier waarvan de monding aanvankelijk rond 2500 voor Chr. ter hoogte van het huidige Heemskerk lag. Met de uitbreiding van de kust verplaatst die monding zich ter hoogte van het huidige Castricum. De onderhavige planlocatie ligt in dit voormalige Oer-IJ estuarium. Het Oer-IJ stond in open verbinding met de zee tot aan het begin van de jaartelling. Pas toen het gebied rond de jaartelling begon te verlanden ontstonden 'droge' locaties waar mensen konden wonen. Tauw heeft milieukundig onderzoek uitgevoerd door middel van boringen.² Dergelijke boorstaten geven een indruk van de bodemopbouw en zijn daarom relevant voor archeologisch onderzoek. De boringen 1 t/m 6 zijn dieper dan de bouwvoor alleen en daarom waardevol voor dit onderzoek. Het is echter niet goed mogelijk aan te tonen dat het bodemprofiel inderdaad intact is. De bodem bestaat uit -van boven naar beneden- kleiig en lemig zand tot zand met schelpen (strandwalzand). Met name boring 4 is interessant, omdat op 1,5 m -mv een kleilaag van 0,5 m ligt. Dit zou een oude sloot kunnen zijn die is dichtgegooid met zand.

3.3 cultuurlandschappelijke en historisch-geografische context

Met behulp van de vier paleografische kaarten uit de "Archeologische kennisinventarisatie van het Oer-IJ gebied" is te bepalen vanaf welke periode het plangebied in een milieu lag dat zich leent voor menselijk handelen en bewoning.³ De kaarten illustreren de grote dynamiek van het milieu in het Oer-IJ estuarium (*fig. 4*).⁴ Per periode wordt een beschrijving gegeven van de aard van het plangebied.

¹ Geschiere 2008.

² Geschiere 2008.

³ Lange et al. 2004.

⁴ Voor de reconstructiekaarten van het Oer-IJ gebied zijn onder meer de volgende bronnen gebruikt (Zie Lage et al. 2004) : Geologie; Geologische kaart tussen Bergen en Monster (Jelgersma e.a. 1970); Geologische kaart kaartblad 19w (Westerhoff e.a. 1987); Geologische informatie uit de publicatie over de Wijker Tunnel (Beets e.a. in voorbereiding); Bodemkunde; bodemkaarten van Kennemerland (De Roo 1953); Bodemkaart Provincie Noord-Holland (zuidelijk deel) (Pons en Kloosterhuis 1955); Paleogeografie; Reconstructiekaartjes Oer-IJ gebied (Bennema en Pons 1957); Reconstructiekaartjes Oer-IJ gebied (Zagwijn 1971); Reconstructiekaartjes Oer-IJ gebied (Vos 1983) Paleogeografische overzichtskaarten van Nederland (Zagwijn 1986); Reconstructiekaartjes 5300–3500 14C jaren BP van kaartblad 19; (Westerhoff e.a. 1987, fig. 36).

Neolithicum 2500 voor Chr.

De eerste kaart van 2500 voor Chr. laat zien dat het plangebied in open water lag en bewoning was niet mogelijk.

Bronstijd/Vroege-IJzertijd 1000 voor Chr.

Op de tweede kaart van 1000 v. Chr. ligt het onderzoeksgebied midden in de monding van het Oer-IJ. Ook in die periode was bewoning dus niet mogelijk.

Midden-IJzertijd/ Romeinse tijd 100 na Chr.

Rond 100 na Chr. is de monding van het Oer-IJ dicht⁵, er is dus geen opening meer naar zee. Dit is onder meer het gevolg van de uitbreiding van de strandwallen en duinen in noordelijke richting. Tijdens deze verlanding is de monding een waddengebied met kwelder en schorren, waar later duinen op zijn gestoven. Het is niet ondenkbeeldig dat de schorren in de monding van het Oer-IJ vanaf de Late-IJzertijd zijn bewoond. Direct aan zee lag een *wash over* gebied, met daarachter een kwelderlandschap met hoge en lage delen. Het plangebied ligt op een hoogte. Ten tijde van de Late-IJzertijd verlandde de monding in een snel tempo. Het gebied zal daarna tot in de Romeinse tijd nog regelmatig overstroomd zijn.

Middeleeuwen 900 na Chr.

In het duingebied is dan nog sprake van de Oude Duinen, die minder hoog zijn dan de Jonge Duinen. De Jonge Duinen zijn ontstaan tussen 1000 en 1600 na Chr. en hebben het voormalige landschap van de Oude Duinen voor een aanzienlijk deel bedekt.

4 inventarisatie van de bronnen

4.1 kaarten uit de negentiende eeuw (fig. 3)

Rond 1830 zijn grote delen van Nederland kadastraal in kaart gebracht. De historische kaarten uit de negentiende eeuw bevatten niet genoeg informatie over het plangebied om uitspraken te doen over archeologische vindplaatsen; het plangebied was niet bebouwd, maar lag direct aan de weg Straatweg van Haarlem, waarvan nu nog delen zijn terug te vinden in het huidige stratenpatroon. De geraadpleegde kaarten zijn:

- Minuutplan 1821. Heemskerker duin, Sectie A, Blad 5.⁶ Ter plaatse van de locatie liggen niet-bebouwde landbouwpercelen aan de weg/trambaan.
- De Grote Historische Provincie Atlas 1849-1859. Het plangebied ligt bij een kruising van de huidige Uitgeesterweg en de weg van Haarlem naar Alkmaar die tevens trambaan was.
- Bonnekaart 1900. Het plangebied ligt bij een kruising van de huidige Uitgeesterweg en de weg van Haarlem naar Alkmaar die tevens trambaan was.

4.2 beschrijving van bekende archeologische waarden

In het landelijke archeologisch inventarisatiesysteem (ARCHIS) worden allerlei archeologisch relevante gegevens van Nederland bewaard. Dit digitale systeem bestaat naast een waarnemingenkaart uit de indicatieve kaart archeologische waarden, de archeologische monumentenkaart en topografische kaarten

⁵ Volgens het proefschrift van Kok (in prep.) was de opening gereduceerd tot een rivier van circa 1,5 m breed die in verbinding stond met het kweldergebied achter de verder dichtgeslibde monding.

⁶ Bron: www.watwaswaar.nl

op verschillende schalen. Voor dit onderzoek is nagegaan wat er aan informatie is binnen een straal van ca. 1 km rondom het plangebied.

Archeologische waarnemingen

In tabel 1 staan alle waarnemingen uit ARCHIS van het plangebied en de directe omgeving (zie *fig. 2*). In het plangebied zijn geen archeologische waarnemingen bekend en in het onderzoeksgebied zijn de volgende waarnemingen gedaan:

ARCHIS-nummers	TOPONIEM	OMSCHRIJVING	DATERING(EN)
59777	Zuidermaatweg	-	IJZL-ROM, LME
37209	Noordeind	Oude woongrond (cultuurlaag) afgedekt door een kleilaag.	Geen
15130	Willem de Rijkelaan	Nederzettingssporen, afvalkuil, aardewerk, hutkom, waterput, dierlijk bot (AWN)	VME
37879	Castricum	Nederzettingssporen, aardewerk	LME

15051	Brakersweg	Nederzettingssporen, aardewerk, hutteleem	VME-LME
40187	Molendijk-De Bogaert	Nederzettingssporen	IJZL-ROM
40178	Castricum	Nederzettingssporen	ROM
40183	Molendijk	aardewerk	ROM
405782	De Bogaert	streepbandaardewerk	IJZL-ROM
39333	Molenwijk	Bewerkt bot	IJZ
15132	Molendijk	Waterput/ aardewerk	ROM
15129	Cieweg	Aardewerk, pollen, akkersporen	ROM
22651	Cieweg	Woonlaag/ aardewerk Gebouw/ aardewerk	ROM NT
22654	Bogaertsweg/Cieweg	aardewerk	ROM
15128	Cieweg	Nederzettingssporen/ aardewerk/bot	ROM
40186	Molendijk/Cieweg	aardewerk	ROM
15131	Molendijk	Huisplattegrond/ aardewerk/waterput	ROM
100648	-	Aardewerk	LME
100649	-	Aardewerk	LME
100673	-	Aardewerk	NT
100667	-	Aardewerk	LME
100668	-	aardewerk	ROM
18538	Albertshoeve	Aardewerk/paalspoor	LME
405655	Doodweg	kandelaar	LME (12e eeuw)
32864	Oosterbuurt- Albertshoeve	Akkersporen Graven/huis Huisplattegrond en erven	IJZV' ROM VME
100586	-	aardewerk	LME/ROM
100568	-	aardewerk	LME/ROM
100617	-	aardewerk	LME
42980	Breedeweg zuid	Sleutel	LME

Niet alle waarnemingen zijn opgenomen in ARCHIS. Zo heeft de AWN (Oud Castricum) karteringen gedaan die niet vermeld zijn. Uit de Romeinse tijd zijn bijvoorbeeld waarnemingen gedaan op de locaties Cieweg⁸, Dorpsstraat (streepbandaardewerk uit de 2e eeuw), en aan de Rietkamp⁹. Tijdens recent onderzoek van het AAC op de locatie Castricum-Bakkerspleintje is geconcludeerd dat in deze omgeving bewoning mogelijk kan zijn vanaf 250 voor Chr.¹⁰

Indicatieve Kaart Archeologische Waarden

Op de Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden wordt Nederland ingedeeld in de verwachte archeologische trefkans. Voor het gebied geldt een hoge trefkans op de aanwezigheid van archeologische resten in de grond (fig. 2).

Archeologische Monumentenkaart (fig. 5)

De in ARCHIS te raadplegen archeologische monumentenkaart bevat een overzicht van de tot nu toe bekende en gewaardeerde behoudenswaardige archeologische terreinen waarvan een deel door het Rijk beschermd is. De terreinen van de monumentenkaart zijn door de provincie overgenomen en op de Cultuurhistorische Waardenkaart van Noord-Holland geplaatst. In het plangebied bevinden zich geen wettelijk beschermende monumenten of gewaardeerde vindplaatsen. In de omgeving zijn de volgende waarden op de kaart opgenomen:

KEN254A Terrein van waarde (Herenweg; Tienhovenhoeve)

Sporen van bewoning (mogelijk) uit de Romeinse tijd. Bij veldcontrole in 1989 bleek dat het terrein voor een groot deel was verstoord, onder andere door diepspitten in 1949. De gaafheid is derhalve gering, wat

⁷ De vindplaats Castricum-Oosterbuurt is na de bewoning in de Romeinse tijd overstoven door duinzand, om vervolgens weer te zijn bewoond in de 5^e en 6^e eeuw na Chr. (Vroege-Middeleeuwen). Hagers/Sier 1999.

⁸ In 'Castricum Jaarboekje 20' staan alle AWN-opgravingen aan de Cieweg.

⁹ Castricum Jaarboekje 19.

¹⁰ Lange 2006.

de waardering beïnvloed heeft.

KEN250A Terrein van hoge waarde (Castricum)

Historische dorpskern uit de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd. De begrenzing van deze historische kern is bepaald op grond van de historische kaart uit 1849-1859, schaal 1:25.000. De archeologische waarde van historische kernen bestaat uit de reeds aangetroffen of te verwachten aanwezigheid, boven of onder de grond, van bouwhistorische resten en archeologische sporen en voorwerpen. Samen bevatten zij een veelheid aan historische informatie over ouderdom en ruimtelijke ontwikkeling van de kern.

KEN252A Terrein van hoge waarde (Kerkpad)

Kerkterrein uit de Late-Middeleeuwen in de kern van Castricum.

Het betreft hier het terrein van de vroegste kerk in dit gebied. Op grond van historische bronnen is de datering vastgesteld. Van de oorspronkelijke 12e eeuwse tufstenen kerk resten nog delen van de noord- en zuidmuren van het schip met hooggeplaatste rondboog vensters. Verwacht wordt dat in de ondergrond resten van begravingen, maar mogelijk ook (houten) voorgangers van latere kerkgebouwen aanwezig zijn. Het terrein kan in wetenschappelijk opzicht een belangrijke bijdrage leveren aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied en dient derhalve in principe behouden te blijven.

5 archeologische verwachting

5.1 verwachting per periode

Per periode is de verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek, als volgt:

- *Steentijd, Bronstijd en Vroege-IJzertijd*

In deze perioden was het plangebied open zee, er zullen dan ook geen resten van menselijk handelen worden aangetroffen uit die perioden.

- *Late-IJzertijd – Romeinse tijd*

De verwachting is hoog. Uit deze periode (Late-IJzertijd/Vroeg-Romeinse tijd) zijn allerlei sporen en vondsten in de omgeving aangetroffen. Het kwelderlandschap –en dan met name de hoge delen zoals ter hoogte van het plangebied- waren bewoonbaar.

- *Vroege-Middeleeuwen*

De verwachting is hoog. Binnen 1 km zijn op twee plaatsen nederzittingsresten uit deze periode gemeld.

- *Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd*

De verwachting is hoog, omdat het terrein aan de toegangsweg naar het historische centrum van Castricum ligt, dat slechts 1 km van het plangebied verwijderd is.

5.2 verwachte conserveringsgraad

Naast de trefkans gebaseerd op de ARCHIS-waarnemingen wordt een verwachting van de mate van conservering van organische, archeologische sporen en materialen (zoals hout, zaden en botmateriaal) per periode uitgesproken. De hoogte van het grondwater, en daarmee de vochtigheid van de bodem waarin de organische materialen zich bevinden- bepaalt de conservering. Daarbij geldt hoe dieper de waarden onder het grondwater liggen, hoe beter deze geconserveerd zijn. De grondwatertrap in het plangebied is niet gekarteerd omdat het bebouwd gebied is, maar is waarschijnlijk trap III of IV (uit de boring blijkt dat het grondwaterniveau -1,2 m onder het maaiveld is).

Tabel 1: Grondwatertrappenindeling van StiBoKA, GHG/GLG = gemiddeld hoogste/laagste grondwaterstand.

Grondwatertrap (GT)	I	II	III	IV	V	VI	VII
GHG (in cm beneden maaiveld)	(<20)	(<40)	<40	>40	<40	40-80	>80
GLG (in cm beneden maaiveld)	<50	50-80	80-120	80-120	>120	>120	(>160)

De bodem van het plangebied bestaat uit zand, wat de conservering van organisch materiaal en metaal niet direct ten goede komt. Zo zal de kwaliteit van botmateriaal en metalen voorwerpen matig tot slecht zijn en onverkoold ecologisch materiaal zoals zaden en plantenresten is nauwelijks te verwachten. De kwaliteit van organisch materiaal in diepere sporen als waterputten zal wel goed zijn.

6.1 Onderzoekskader

Op basis van de verwachting die in hoofdstuk 4 geschetst is, is besloten een Programma van Eisen te schrijven voor een inventariserend veldonderzoek door middel van 2 proefsleuven. Het onderzoek biedt de gelegenheid om onderzoek te doen naar de ontwikkeling en de morfogenese van de monding van het Oer-IJ en de verlanding daarvan. Tevens zijn vragen met betrekking tot overstuiving, wateroverlast, verzilting voor de archeologie van belang. Het onderzoek levert dan ook een bijdrage aan het inzicht in de landschapsontwikkeling en de terreinkeuze van de bewoners in de loop van de tijd.

De resultaten behoren te worden ingepast in het onderzoek naar het Oer-IJ estuarium van het AAC. Zo vormt het onderzoek een aanvulling op de kennis die wordt opgebouwd in het kader van het Oer-IJ project van de Universiteit van Amsterdam. Voor het strandwallen- en kustgebied heeft het AAC/Projectenbureau de onderzoeksgroep *Landscape en Heritage* opgericht.¹¹ De afgelopen jaren heeft het AAC tevens een NWO-onderzoeksproject gedaan in het kader van het programma 'Bodemarchief in Behoud en Ontwikkeling' met het Oer-IJ estuarium als een van de regionale onderzoeksgebieden. Ook past het onderzoek in het kader van het 'Frisia Project' van het AAC, daarin zijn de vroeg-middeleeuwse ontwikkelingen in het kustgebied onder de loep genomen.

6.2 Onderzoeksvragen

Het onderzoek zal in eerste instantie gericht zijn op de vraag wat de aard, omvang en datering is van archeologische sporen en vondsten. In dit kader dienen de in de KNA geformuleerde vragen (specificatie VS07) ten aanzien van de waardestelling van de op het terrein aangetroffen archeologie te worden beantwoord (zie Archeologische Monumentenzorg onder A.) . De onderzoeksgroep *Landscape and Heritage* van het AAC/Projectenbureau die in 6.1 is genoemd, heeft de volgende aanvullende vragen geformuleerd voor het strandwallen- en kustgebied. Deze vragen gelden meer als achterliggend kader en zullen in vervolgonderzoek aan relevantie winnen. Het voorliggende onderzoek dient in eerste instantie tot een waardering van het plangebied te komen. De vragen zijn thematisch verdeeld:

A archeologische monumentenzorg

- A1 Wat is de ouderdom, gaafheid, conservering en complexiteit van de aangetroffen, archeologische resten?
- A2 Komen de aangetroffen archeologische waarden in aanmerking voor behoud of voor verder onderzoek?
- A3 Komen de resultaten van het onderzoek overeen met de verwachtingen voor het gebied? Zo niet, hoe is dat te verklaren?
- A4 Geeft het onderzoek aanleiding om de verwachting voor de directe omgeving aan te passen?

¹¹ De onderzoeksgroep is gevormd door M.S.M.Kok, S.Lange, H.van Londen en E.A.Besselsen.

B Natuurlijk landschap

B1 Wat is de landschappelijke ontwikkeling van het onderzoeksgebied door de tijd?

- Het onderzoeksterrein lag in de monding van het Oer-IJ estuarium. Vanaf wanneer is de strandwal bewoonbaar?
- Wat is de dynamiek van het landschap?
- Wat is de invloed van de zee?
- Zijn natuurlijke depressies of laagtes in de kwelder aanwezig?

B2 Welk beeld geeft het onderzoek van de natuurlijke vegetatie?

- Wat zegt dit over de aanwezigheid of invloed van de mens?
- Wat is het verschil tussen de verschillende landschappelijke eenheden?

B3 Wat is de ruimtelijke relatie tussen sporen en sporenclusters en de natuurlijke omgeving door de tijd?

C cultuurlandschap

C1 Wat is de diachrone en synchrone ontwikkeling van het cultuurlandschap?

- Welke sporen komen in welke delen van het landschap voor?
- Welke activiteiten werden in welk deel van het landschap uitgevoerd?
- Welke delen van het landschap werden niet, intensief of extensief gebruikt?

C2 Is de eventuele afwezigheid van archeologische waarnemingen per periode te verklaren door specifieke natuurlijke omstandigheden in het verleden; door conserveringsomstandigheden (ontkalking) en/of door (recente) verstoringen?

C3 Hoe zien de huisplattegronden eruit?

C4 Wat is de relatie van eventuele sporen van bewoning en gebruik met vindplaatsen in de directe omgeving?

C5 Zijn er aanwijzingen voor activiteiten in relatie tot een bestaanseconomie, zoals akkerbouw of veeteelt?

- Is sprake van een gemengd bedrijf?

C6 Zijn er aanwijzingen voor de aanwijzingen van wegen en paden?

- Heeft de huidige en historische infrastructuur prehistorische en/of middeleeuwse voorgangers?

C7 Zijn er aanwijzingen voor rituele of funeraire praktijken?

- Komen de locaties van offerplaatsen overeen met het verwachtingsmodel van Kok?

C8 Sluiten de resultaten aan bij bestaande modellen van het strandwallengebied?

- Welke verschillen en overeenkomsten bestaan met de modellen die bestaan voor het pleistoceen
- Zijn op basis van de resultaten nieuwe modellen te formuleren?

7 uitvoering veldwerkzaamheden

Zowel voor het veldwerk als de analyse en rapportage geldt dat de werkzaamheden in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1) dienen te worden verricht.

7.1 Onderzoeksmethode

De sloop van de bestaande gebouwen dient begeleid te worden.

De beantwoording van de onderzoeksvragen heeft een inventariserend veldonderzoek (IVO) bestaande uit twee proefsleuven (*fig. 6*). Eén sleuf ligt min of meer in noord-zuidelijke richting en één sleuf ligt daar haaks op.

7.2 Voorbereiding

Conform de landelijke richtlijnen (zie KNA 3.1) behoort een draaiboek te worden opgesteld met het nader uitgewerkte draaiboek voor zowel het veldwerk als de analyse van sporen en materialen ten behoeve van de waardering en de wijze waarop hierover wordt gerapporteerd, de planning, de samenstelling van het team en een veiligheidsparagraaf. Voorafgaand aan het veldwerk vindt een startoverleg plaats met het onderzoeksteam, waarin onder meer het draaiboek wordt vastgesteld. Dit overleg wordt genotuleerd en uitgewerkt.

De uitvoerder zal zorgdragen voor aanmelding bij ARCHIS (de onderzoeksmelding), alsmede voor de afmelding binnen 2 weken na het veldwerk en zodra het onderzoek is afgesloten.

De uitvoerder zorgt voor een deugdelijk lokaal meetsysteem, dat wordt omgezet in het RD-stelsel. Gezien de diepte (tot maximaal 3,8 m) is het nodig voorafgaand aan het aanleggen van de proefsleuven het grondwater plaatselijk te onttrekken door bronnering. Het verkrijgen van een vergunning kan 6 weken in beslag nemen. De opdrachtgever verzorgt de benodigde vergunningen. De uitvoerder organiseert de bronnering.

7.3 Sloopbegeleiding

De archeologische begeleiding wordt uitgevoerd conform het protocol Archeologische Begeleiding van de KNA versie 3.1. Uitgangspunt is dat de archeologische waarden niet of minimaal verstoord worden. Het archeologische team zal gedurende de sloop- en graafwerkzaamheden archeologische vondsten en sporen die bloot komen te liggen documenteren. Daarnaast kan tijdens de archeologische begeleiding vastgesteld worden of de toegestane bodemingrepen ook daadwerkelijk geen verstorend effect hebben op de ongestoorde bodemlagen van het monument.

Het team ziet erop toe dat tijdens de sloop geen ongeroerde grond wordt verstoord. Als onverhoopt wel onverstoord grond wordt geraakt, dan neemt een lid van het veldteam een digitale foto.

Gedurende de begeleiding wordt de grond intensief door middel van een metaaldetector onderzocht.

Nadat het oppervlak van het terrein is gefreesd wordt het besproeid en een oppervlakteverkenning uitgevoerd. De vondsten worden verzameld in een grid van 5 x 5 m. Het oppervlak wordt ook afgezocht met een metaaldetector.

Sporen en vondsten

Vondsten en sporen worden ingemeten, gefotografeerd en vastgelegd op veldtekeningen. De analyse en documentatie van sporen gebeurt zoveel mogelijk hetzelfde als tijdens een proefsleuvenonderzoek of opgraving.

Alle artefacten worden verzameld en worden per materiaalcategorie geteld, gewogen en beschreven tot het niveau dat de onderzoeksvragen beantwoord kunnen worden.

In dit deel van het onderzoek worden geen organische artefacten verwacht. Indien zij wel voorkomen dan zie hierboven (artefacten organisch). Er worden geen monsters genomen. De sporen en vondsten worden geanalyseerd in relatie tot de vraagstelling van de archeologische waardering. Deze worden toegevoegd aan de algemene documentatie van het onderzoek.

7.4 Veldwerk

Het plangebied wordt onderzocht met behulp van twee proefsleuven. De sleuven liggen parallel aan de grenzen van het plangebied (*fig. 6*) en zijn 80 bij 4 m (de sleuf ligt noordoost-zuidwest) en 100 bij 4 m (deze sleuf ligt noordwest-zuidoost). De totale oppervlakte van het plangebied is circa 1 ha. Met het aanleggen van in totaal 720 m² proefsleuven wordt dan ruim 7 % van het onderzoeksterrein onderzocht. Deze spreiding van de sleuven is zodanig gekozen dat een uitspraak te doen is waar in het plangebied zich wel en niet archeologische sporen en materialen bevinden en dat profielen in twee richtingen te documenteren zijn.

Bij grootschalige verstoringen kan –in voerleg met opdrachtgever/bevoegd gezag- worden afgeweken van het voorgeschreven puttenplan.

De proefsleuven dienen te voldoen aan de volgende eisen:

- Het sporenniveau kan direct onder de bouwvoor tot ongeveer 1,5 m –mv worden verwacht. Na het verwijderen van de bouwvoor wordt de werkput laagsgewijs tot het sporenvak verdiept.
- De sleuven worden niet dieper aangelegd dan 2,8 of 3,8 m onder het maaiveld, afhankelijk van de verstoringdiepte. De verwachting is echter dat dieper dan 2 m geen sporen in het strandwalzand zullen worden aangetroffen.
- Er moet een controlevlak worden aangelegd; er is mogelijk een tweede vlak aanwezig (onderscheiden door overstuiving of bodemvorming). Wanneer blijkt dat het aanleggen van een tweede vlak noodzakelijk is, wordt vlak 1 opgegraven, sporen anders dan recente verstoringen worden gecoupeerd en geheel onderzocht. Op het tweede vlak worden sporen selectief gecoupeerd;
- Grondsporen van huizen en bijgebouwen worden in principe niet gecoupeerd. Vrijliggende kuilen worden wel gecoupeerd, zodanig dat per vulling het depositiepatroon kan worden gedocumenteerd. Als blijkt dat deze sporen het gevolg zijn van begravingen van inhumaties of crematies, dan worden de daarnaast gelegen en overeenkomstige sporen niet gecoupeerd;
- De proefsleuven worden, zover muurresten, funderingen en mogelijke begravingen het toelaten, machinaal aangelegd door een graafmachinist met ervaring in archeologische werkzaamheden. De lepel/bak van de graafmachine is 2 m breed;
- De aanleg gebeurt laagsgewijs en tot het hoogste niveau waarop archeologische sporen zich aftekenen. Tijdens de aanleg dient altijd minimaal één archeoloog aanwezig te zijn.
- Het vlak moet met een professionele metaaldetector en door een ervaren gebruiker worden onderzocht;
- Alle sporen moeten handmatig worden opgeschaafd, alvorens deze worden ingekrast en getekend;
- Muurresten en funderingen worden niet uitgegraven, maar wel vrijgelegd opdat baksteenmaten kunnen worden gedocumenteerd en het mogelijk is om foto's te maken;
- Per laag wordt een grondmonster van 3 liter genomen voor waardering. Greppels en sloten worden gecoupeerd en 2 strekkende meter wordt laagsgewijs afgegraven voor vondstverzameling. Per laag wordt een grondmonster van 3 liter genomen;
- Eventueel constructiehout van beschoeiingen, waterputten of drenkkuilen wordt in het veld beschreven;
- Van beide sleuven wordt het profiel van een lange zijde gedocumenteerd en lithologisch en lithogenetisch beschreven;
- Van het vlak, het profiel, de sporen en structuren zullen foto's en dia's worden gemaakt met respectievelijk een digitale camera (minimaal 3,2 megapixels) en een spiegelreflexcamera. Voor alle opnames worden fotoborden gebruikt. De documentatie gebeurt volgens de richtlijnen van de KNA 3.1.
- Van het vlak en de bouwvoor dient om de drie meter een hoogtemaat te worden genomen.

7.5 Beperkingen

- Paalsporen die onderdeel zijn van een gebouw worden niet gecoupeerd.
- Sporen die niet geheel vrij liggen (doordat een deel buiten de proefsleuf ligt) worden niet gecoupeerd.

- Indien er sprake is van begravingen in een van de proefsleuven, worden mogelijk omringende begravingen niet onderzocht. De ene vrijgelegde begraving dient te worden onderzocht door een fysisch antropoloog.

8.1 Anorganische artefacten

Alle aangetroffen anorganische materiaalgroepen worden volgens het veldhandboek van de KNA geborgen en gedocumenteerd. Stenen fragmenten worden niet gewassen, zodat ze bruikbaar zijn voor verschillende vormen van gebruikssporenonderzoek.

Een specialist waardeert het vondstmateriaal. De gegevens worden ingevoerd in een digitale database.

8.2 Organische artefacten

Organische materiaalgroepen zullen volgens het veldhandboek van de KNA worden geborgen en gedocumenteerd. Indien houten gebruiksvorwerpen worden gevonden komen die voor conservering in aanmerking. De waardering wordt uitgevoerd door een specialist.

8.3 Paleo-ecologische resten

Omdat bot waarschijnlijk slecht is geconserveerd dient al veel bot in het veld te worden gedetermineerd voordat het in de vondstzakjes uiteenvalt tot indetermineerbare fragmenten in fragmentatieklasse 1.

Gecoupeerde sporen worden per laag bemonsterd met 3 liter grond. Van elk monster wordt 1 liter gezeefd en vervolgens gewaardeerd ter bepaling van de kwantiteit en kwaliteit van archeobotanische en archeozoologische resten. Fijner en complexere gelaagde opvullingen van kuilen, waterputten en sloten worden bemonsterd met een "pollenbak". Venige en met zeer fijn kleiig materiaal opgevulde poelen en waterlopen worden ook adequaat bemonsterd voor pollenonderzoek.

Van veenlagen en begraven bodemhorizonten dienen monsters voor palynologisch onderzoek te worden genomen.

In principe worden alle daarvoor geschikte sporen en lagen bemonsterd, maar dit PvE voorziet in het waarden van maximaal acht monsters voor macroresten en vier monsters voor pollen.

8.4 Beperkingen

De analyse van het materiaal dient voor de waardering en is dus geen gedetailleerde beschrijving.

Aardewerk, keramisch bouw materiaal en natuursteen worden per vondstnummer in respectievelijk bakselsoorten, vorm en steensoort onderverdeeld en het aantal elementen geteld en gewogen, met de aantekening in het opmerkingenveld wat er aan specifieke typen aanwezig is. Van complete bakstenen worden de maten genoteerd.

Metalen voorwerpen anders dan spijkers, schroot en 'indet.' worden per voorwerp beschreven. De beschrijving van glas is een stelpost.

Het vondstmateriaal dient te worden gedetermineerd en beschreven door een materiaalspecialist met aantoonbare kennis. Deze zal ook een advies formuleren voor vondsten die vanwege zeldzaamheid, representativiteit of anderszins in aanmerking komen voor conservering.

9.1 Fysische geografie

De verkregen informatie over de lokale lithologie en lithogenese zal worden ingepast in de bestaande kennis van de landschapsgenese van het gebied. Dit zal ook in het rapport tot uitdrukking komen.

9.2 Structuren en grondsporen

De veldtekeningen en profieltekeningen worden gedigitaliseerd waarbij een koppeling mogelijk is tussen de sporendatabase en de tekening. De digitale tekeningen zijn gekoppeld aan RD-coördinaten. Coupetekeningen worden gescand en foto's worden digitaal geleverd. Alle veldlijsten dienen te worden gedigitaliseerd in een database, waarbij een koppeling mogelijk is tussen vondsten en sporen. Sporen en vondsten worden geanalyseerd en geïnterpreteerd in het licht van de onderzoeksvragen.

9.3 Beeldrapportage

Aansluitend op de veldwerkzaamheden zullen van de bijzondere vondsten tekeningen en publicatiefoto's worden gemaakt. Als er sprake is van meer dan vijf objecten zal voorafgaand aan een verdere selectie met de opdrachtgever worden overlegd.

9.4 Dateringen

Indien archeologische resten worden aangetroffen die niet typochronologisch of chronostratigrafisch zijn te dateren en materiaal wel beschikbaar is wordt gekozen voor ¹⁴C-dateringen (AMS of conventioneel). Monsters dienen bij voorkeur afkomstig te zijn van (verkoolde) takken of twijgen, graankorrels of botfragmenten van jonge dieren (denk om het oud-houteffect).

9.5 Conservering

Wanneer sprake is van vondsten die vanwege zeldzaamheid en gaafheid in aanmerking komen voor behoud, zullen deze volgens de richtlijnen van de KNA worden overgebracht naar een bedrijf dat gespecialiseerd is in conservering van archeologische vondstgroepen. Dit zal in overleg met de opdrachtgever plaatsvinden.

10.1 Te leveren producten

Het inventariserend veldonderzoek dient de volgende producten op te leveren (zie ook bijlage 2):

- Twee uitgegraven en onderzochte proefsleuven;
- De onderzoeksdocumentatie van het veldonderzoek, zowel analoog als digitaal, klaar voor overdracht aan het Provinciaal depot voor Bodemvondsten Noord-Holland te Wormer;
- Een tussentijds briefverslag met de eerste resultaten en een voorlopige waardering;
- Een rapport over het inventariserend veldonderzoek met een waardering en een selectieadvies;
- De vondsten van het veldonderzoek inclusief digitale documentatie van de analyse, klaar voor overdracht aan het Provinciaal depot voor Bodemvondsten Noord-Holland te Wormer.
- De ARCHIS-meldingen.

10.2 evaluatierapport

Binnen drie weken na afronding van het veldwerk en de primaire dataverwerking (digitaal en analoog) ontvangt de opdrachtgever een evaluatierapport ter beoordeling, met:

- een korte beschrijving van de eerste resultaten;
- een analoog en digitaal overzicht van de aangetroffen sporen en vondsten met een sporen- en vondstenlijst (database tot en met splitsmodule) en een (digitale en analoge) alle-sporenkaart;
- een gemotiveerd advies voor selectie en uitwerking;

10.3 Inhoud eindrapport

In het rapport dienen de resultaten van het vooronderzoek te worden gepresenteerd, geanalyseerd in het licht van de onderzoeksvragen en geïntegreerd in de bestaande kennis van het gebied, waardoor het mogelijk is de aanwezige archeologische grondsporen en materialen te waarderen. Het rapport zal worden afgesloten met een advies ten aanzien van de archeologische monumentenzorg. Het dient ten minste te voldoen aan de KNA 3.1. Het rapport wordt geschreven volgens de Publicatiewijzer voor de Archeologie.¹²

De opbouw en samenstelling van het rapport is:

- Omschrijving van het onderzoeksgebied (ruimtelijke planvorming, inclusief de diepte van de verstoring en planfasen);
- Overzichtskaart -met landelijke coördinaten- met begrenzingen plangebied (1:25.000);
- Hoofdstuk met de vraagstelling en de doelstelling van het archeologisch onderzoek;
- Hoofdstuk (verantwoording) methode en technieken;
- De resultaten van het onderzoek dienen te worden geleverd in de vorm van een: overzichtstekening van de proefsleuven met daarop aangegeven de spoor- en vondstverspreiding en welke profielen zijn getekend;
- Hoofdstuk geologie en landschap met de beschrijving en interpretatie van de profielen;
- De vlaktekeningen van elke sleuf -met landelijke coördinaten- waarop de grondsporen herkenbaar staan afgebeeld inclusief hun nummer.
- Hoofdstuk met beschrijving van structuren en sporen, met detailafbeeldingen van relevante sporen en coupes,

---

¹² Diepeveen-Jansen/Kaarsemaker 2004.

- Beschrijving en analyse van alle materiaalcategorieën en botanische resten, met afbeeldingen van bijzondere voorwerpen, de determinatie van de botfragmenten en de waardering van macroresten en pollen en de interpretatie over de aanwezigheid van een of meer sites en de ruimtelijke verbreiding daarvan;
- Een hoofdstuk met conclusies ten aanzien van de waardering van de archeologische sporen en materialen en het advies met betrekking op de archeologische monumentenzorg, inclusief een ingevulde scoretabel (zie bijlage 1). Tevens dienen aanvullende vraagstellingen voor toekomstig onderzoek in de (archeo)regio te worden geformuleerd;
- Bijlagen op een CD-rom bestaande uit de database van de velddocumentatie en de databases van de materiaalspecialisten. En meta-informatie van alle bestanden en tekeningen. De informatie is conform de bouwstenen vermeld in de KNA 3.1.
- Lijst gebruikte afkortingen;
- Verklarende woordenlijst;
- Lijst van figuren en tabellen;
- Literatuurlijst.

10.3 Verschijning en oplage eindrapport

Direct na afloop van het veldwerk vangt de analyse en rapportage aan. Een conceptversie van het eindrapport zal ter beoordeling aan de opdrachtgever worden gegeven. Na de beoordeling zal de definitieve versie worden opgesteld. Het rapport kan worden opgemaakt in de huisstijl van de uitvoerder in een totale oplage van 10 exemplaren. Vijf exemplaren van het rapport worden verstuurd aan de opdrachtgever en twee aan het bevoegd gezag (Gemeente Castricum), één aan het Bureau voor Archeologie en Monumentenzorg van de Provincie Noord-Holland, één aan het Archeologisch Depot van de Provincie Noord-Holland te Wormer, één aan de RACM en één aan de Koninklijke Bibliotheek.

10.4 Deponering

Na goedkeuring van het rapport door het bevoegd gezag en de opdrachtgever zullen het vondstmateriaal en de relevante documentatie door de uitvoerder worden overgedragen aan het provinciaal depot te Wormer. De overdracht en deponering dienen uitgevoerd te worden conform de richtlijnen van de KNA 3.1 en de deponeereisen van het depot.

11.1 Planning van het veldwerk en de duur van de uitvoeringsperiode

Nadat het bevoegd gezag het PvE heeft goedgekeurd, kan offerte aangevraagd worden voor de uitvoering van het hier beschreven veldonderzoek. Het moet mogelijk zijn om, na twee tot zes weken voorbereidingen (afhankelijk van de vergunningen voor bronnering) het veldwerk in drie werkdagen te verrichten met een veldteam van vier personen inclusief kraanmachinist. Met inbegrip van de mobilisatie en het ontruimen van het terrein en ruimte voor onwerkbaar weer of onvoorziene omstandigheden, zal er sprake zijn van een doorlooptijd van 10 werkdagen.

Tijdens het veldwerk zal overleg met de opdrachtgever plaatsvinden, wanneer door onvoorziene omstandigheden blijkt dat het veldwerk niet binnen de tien dagen kan worden uitgevoerd, bijvoorbeeld als de weersomstandigheden het werk vertragen.

Drie weken na het einde van het veldwerk wordt het tussentijdse briefverslag geleverd.

Het conceptrapport dient vier maanden na het einde van het veldwerk ter beoordeling te gestuurd aan de opdrachtgever. Als de beoordeling binnen één maand gereed is, kan vier weken later het werk worden opgeleverd met het toesturen van het definitieve rapport en de deponering, dat is zes maanden na beëindiging van het veldwerk.

11.2 Personele randvoorwaarden

Het onderzoek wordt verricht door een archeologisch bedrijf dat bevoegd is te graven onder de opgravingsvergunning van de ROB (nu RACM). Het onderzoek wordt uitgevoerd door een adequaat veldteam, dat in ieder geval bestaat uit een senior archeoloog/projectleider, een veldarcheoloog en een veldtechnicus. De senior archeoloog heeft ruime ervaring met onderzoek in de regio. In het veld wordt een ervaren fysisch-geograaf betrokken bij de interpretatie van de bodemprofielen. Zowel voor het veldwerk alsook voor de analyse en rapportage zal bij relevante vraagstellingen een periode- of materiaalspecialist worden betrokken.

11.3 Uitvoeringscondities

De opdrachtgever dient de volgende zaken te leveren aan de uitvoerder:

- Een digitale topografische kaart, waarin de onderzoekslocatie kan worden geprojecteerd.
- De milieutechnische gegevens van TAUW¹³, zoals informatie met betrekking tot de mate van bodemverontreiniging.
- Gegevens over de situering en de diepte van de geplande verstoringen. De verstoring dient in het RD-stelsel te zijn ingemeten, opdat de locaties herleidbaar zijn i.v.m. de profielopname.
- Eventueel benodigde vergunningen ten aanzien van de betreding van het terrein, parkeren, etc.
- Een lozingsvergunning voor de bronnering, evenals de melding bij provincie en Hoogheemraadschap.

---

¹³ Geschiere 2008.

De uitvoerder dient zorg te dragen voor:

- Een aan- en afmelding bij het Archeologisch informatiesysteem (ARCHIS) van de RACM voor een onderzoekmeldingsnummer;
- Een KLIC-melding.
- De precieze ligging en hoogte van een vast NAP-punt op het terrein of informatie over vaste NAP-punten in de directe omgeving.
- Het uitzetten van een lokaal hoofdmeetsysteem;
- Plaatsing van een keet, toilet en opslagcontainer op de terreinen;
- Het opstellen van een draaiboek;
- Afmelding bij ARCHIS zodra het onderzoek is afgesloten.

11.4 Kwaliteitsbewaking, toezicht en evaluatie

Het gehele onderzoek dient te worden uitgevoerd conform de eisen en relevante specificaties van de KNA versie 3.1. De projectleider dient toezicht te houden op de uitvoering van alle werkzaamheden en is verantwoordelijk voor het archeologische veldwerk, de waardering van de materialen, de rapportage en de oplevering van het werk. De kwaliteitsmanager van het gecertificeerde bedrijf houdt toezicht op de processtappen die tijdens het onderzoek worden doorlopen.

Het bevoegd gezag neemt de selectiebesluiten die betrekking hebben op de goedkeuring van het PvE en op de uitvoering van het archeologische onderzoek.

11.5 Overleg en communicatie

In het draaiboek zullen de overlegmomenten met de diverse partijen worden opgenomen. Ook zal worden vastgelegd hoe wordt omgegaan met derden, zoals omwonenden en de pers. In de voorbereidingsfase maken de opdrachtgever en de uitvoerder nadere afspraken over communicatie.

11.6 In het geval van onverwachte vondsten

Indien vondsten worden gedaan waarvan de omvang, aard of complexiteit niet is voorzien, neemt het bevoegd gezag een besluit over het vervolg van het archeologisch onderzoek. Dit is bijvoorbeeld het geval, als er sprake is van een vondst van nationale waarde (zoals in Uitgeest tijdens de ontdekking van een prehistorische kano). Het PvE zal dan moeten worden aangepast aan de nieuwe informatie. Bij ingrijpende wijzingen is de toestemming van het bevoegd gezag noodzakelijk.

literatuurlijst

Diepeveen-Jansen, M./J. Kaarsemaker, 2004: *Publicatiewijzer voor de Archeologie*. Themata 1. AAC, Amsterdam.

Dijkstra, M.F.P./J. de Koning/S. Lange, 2006: *Limmen-De Krocht. De opgraving van een middeleeuwse plattelandsnederzetting en Kennemerland*. AACpublicaties 41. Amsterdam.

Geschiere, M., 2008: *Verkennd bodemonderzoek Kultuurhuis Castricum*. Tauw Amsterdam.

Grote Historische Provincie Atlas 1849-1859, 1992 Groningen.

Grote Provincie Atlas Noord-Holland. 1996 Topografische dienst, Wolters-Noordhoff.

Hagers J-K.A./M.M Sier, 1999: *Castricum-Oosterbuurt, bewoningssporen uit de Romeinse tijd en middeleeuwen*. RAM 53. Amersfoort.

Kok, M.S.M. in prep.: *The homecoming of religious practice*, (proefschrift), Universiteit van Amsterdam.

Lange, S., 2006: *Het Bakkerspleintje in Castricum. Inventariserend veldonderzoek op het Bakkerspleintje, gemeente Castricum*, AACpublicaties 31, Amsterdam.

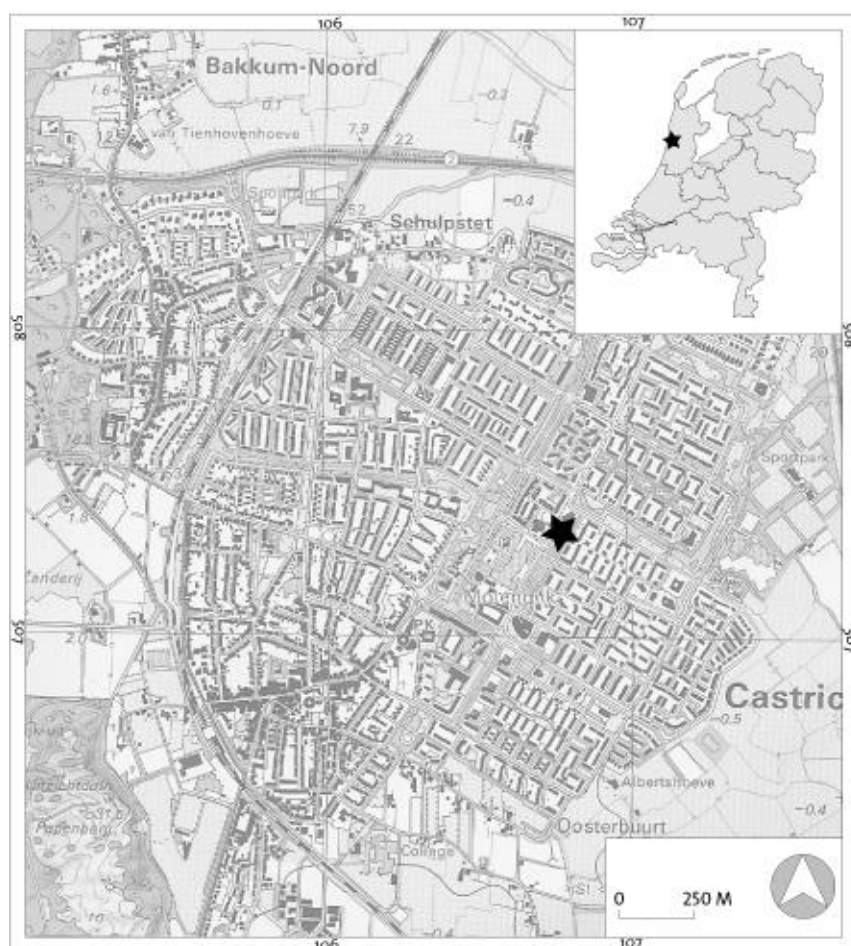
Lange, S./E.A. Besselsen/H. van Londen, 2004: *Het Oer-IJ estuarium. Archeologische kennisinventarisatie (AKI)*, AACpublicaties 12, Amsterdam.

Provincie Noord-Holland, 2000: *Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland. De Cultuurhistorie van Kennemerland*.

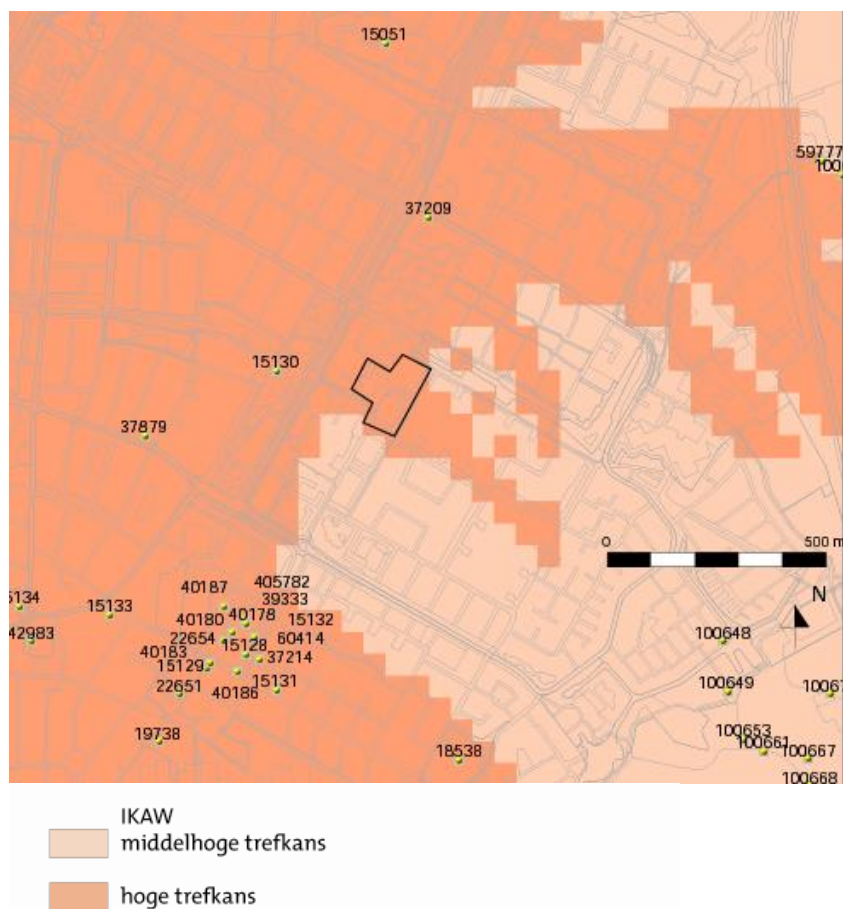

figuren

Fig. 1 Ligging van het plangebied Kultuurhuis Castricum. De zwarte ster markeert de ligging van het plangebied.

Fig. 2 De verwachte trefkans en de in ARCHIS bekende waarnemingen in en om het plangebied.

Fig. 3a

Het plangebied op de Bonnekaart uit 1900 (fig. 3a) en op de Minuutplan van 1830 (fig. 3b). Het ligt over de weg (nu de Uitgeesterweg) die uitkomt op de weg van Haarlem naar Alkmaar met stoomtram. Aan de weg die het plangebied doorsnijdt ligt een poldermoolentje (aangegeven met een kruis en de letters Dr). In het plangebied liggen een rood en groen stipje, waar deze op duiden is ons onbekend.

Fig. 3b

Fig. 4 Het Oer-IJ in vier perioden

De zwarte ster markeert de ligging van het plangebied.

Getijde-landschappen

Sub-getijdegebied

 Noordzee, zeegat en grote getijdegeulen

Inter-getijdegebied

 Platen en slikken

Inter-/supra-getijdengebied

 Strandzanden en wash-over systemen (getij overslaggronden)

Supra-getijdegebied

 Kwelders

Terrestrische landschappen

Duinlandschap

 Strandwallen en lage duinen

 Laagten tussen strandwallen, veelal gevuld met veen

Veenlandschap

 Eutroof kustveen (voornamelijk rietveen)

 Meso- en oligotroof kustveen (voornamelijk heide- en veenmosveen)

 Middeleeuwse ontginning uit de 10e eeuw

Verland getijde-landschap

 Voormalige platen en slikken

 Voormalige wash-over systemen en kwelderwallen (getij overslaggronden)

 Voormalige kreek-oeverwalssystemen

 Voormalige kwelderlaagten

Stagnerende waterlandschappen

 Zoetwater meren

 Brak water lagunes

Lijnsymbolen

 Onzekere grens

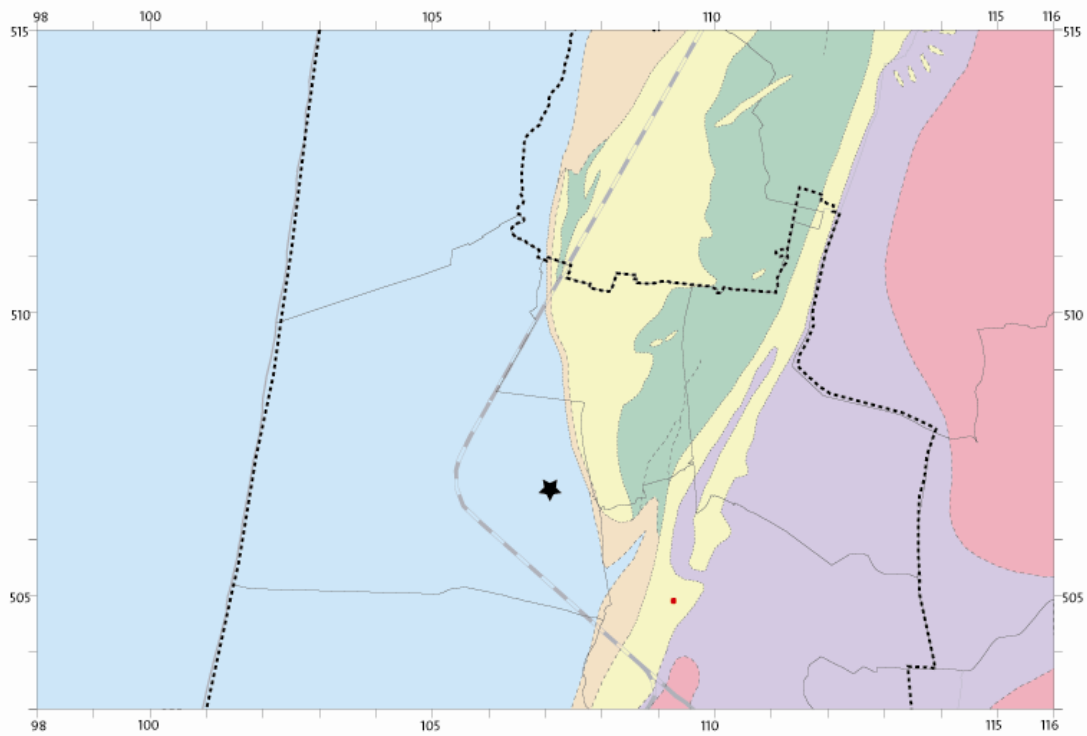
 Matig zekere grens

 Zekere grens

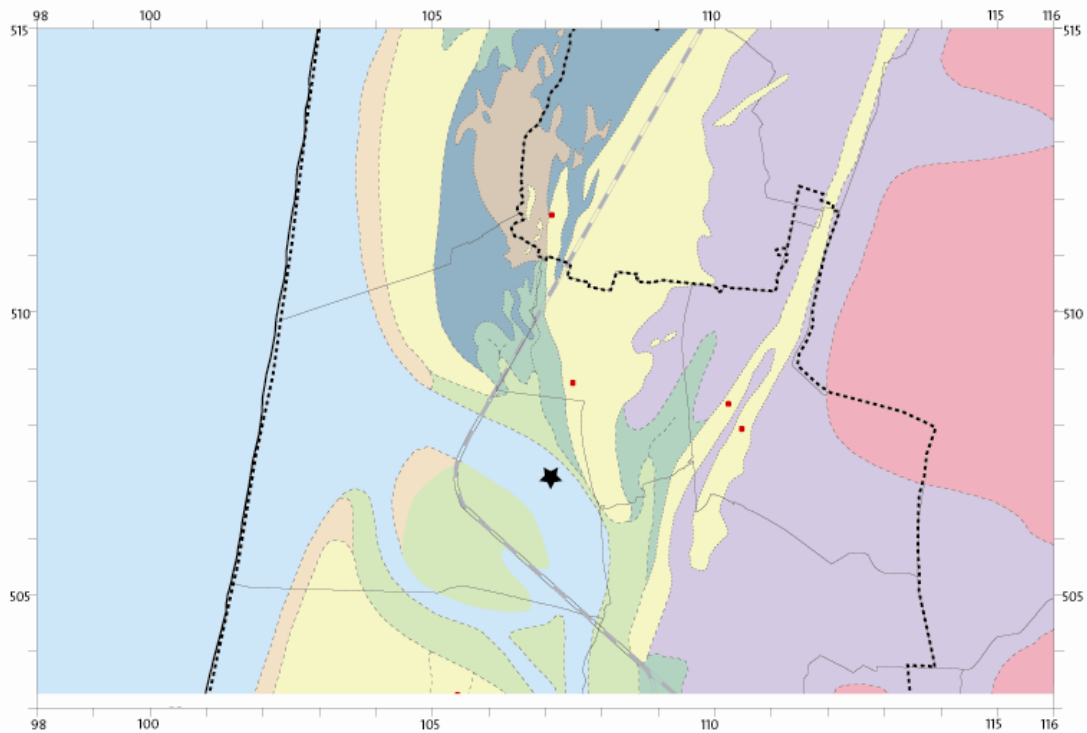
Puntsymbool

- Archeologisch terrein; geselecteerd op basis van de archeologische periode (tijd) en weergegeven als puntsymbool vanwege de vormgeving (schaal)
AMK-, opgravings-, en veldkarteringsterreinen zijn samengevoegd (vergelijk archeologische terreinen kaart)

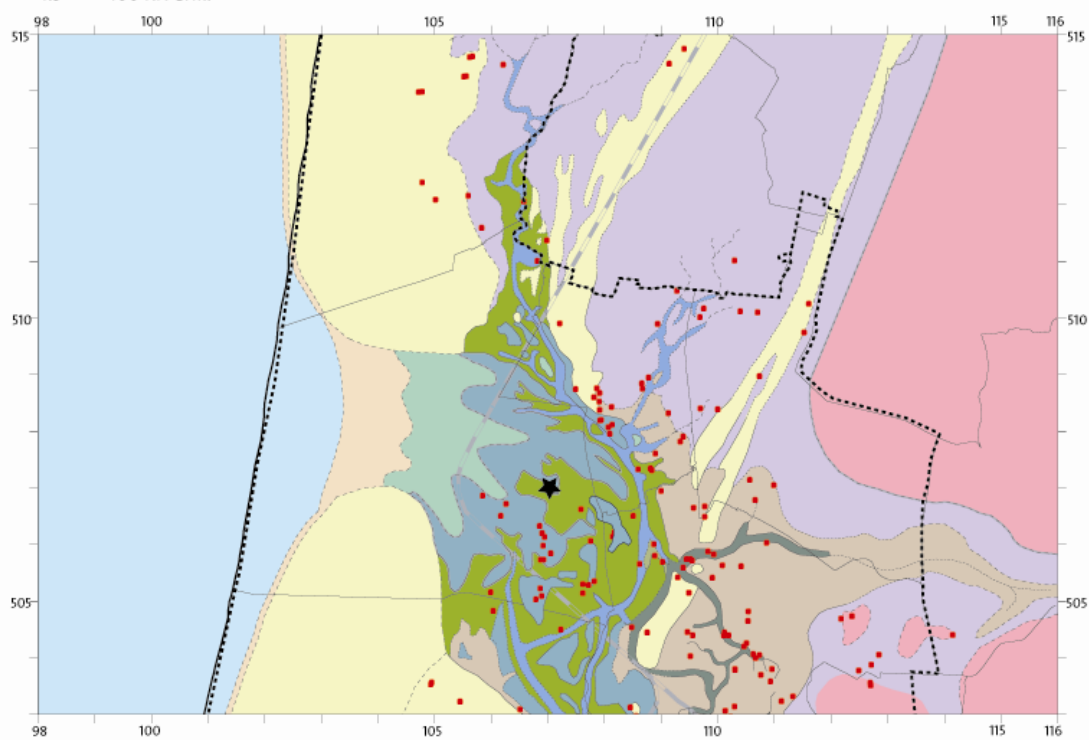
4.1 2500 VOOR CHR.

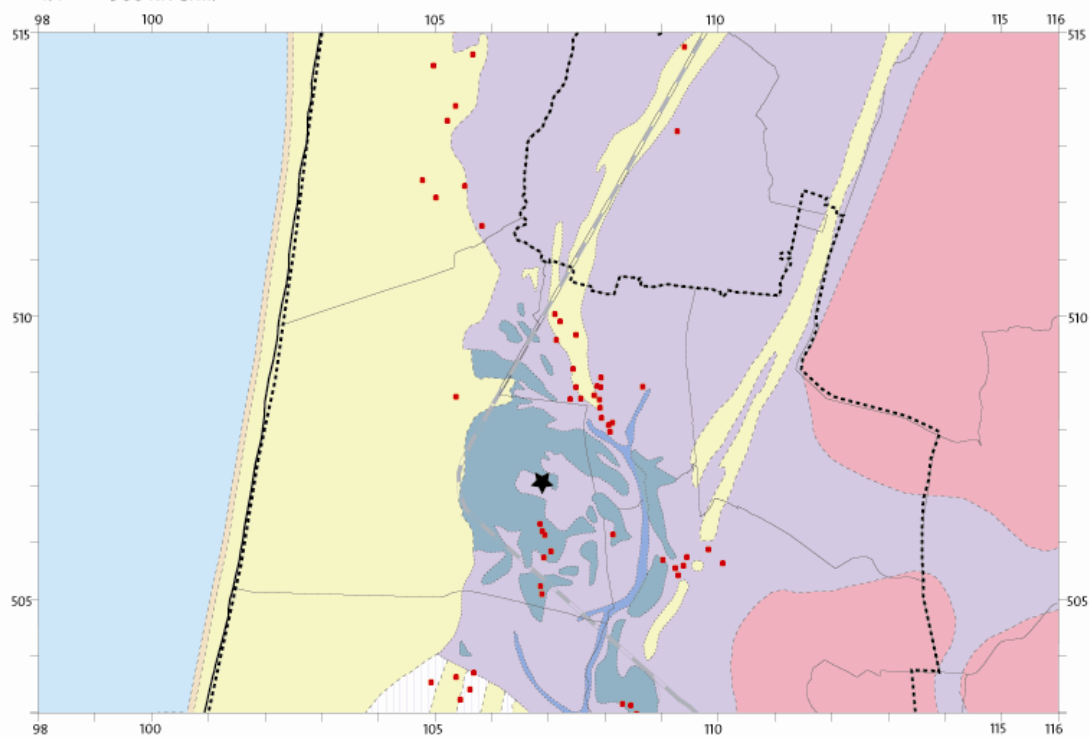
4.2 1000 VOOR CHR.

4.3 100 NA CHR.

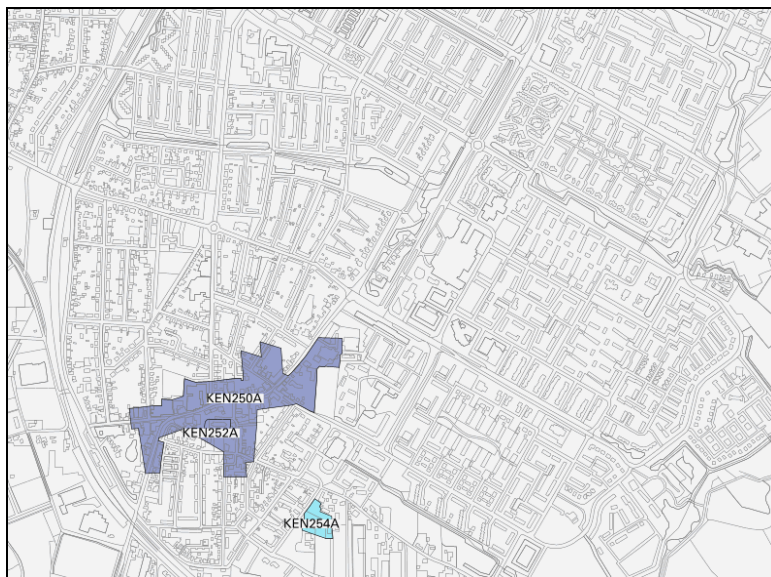

4.4 900 NA CHR.

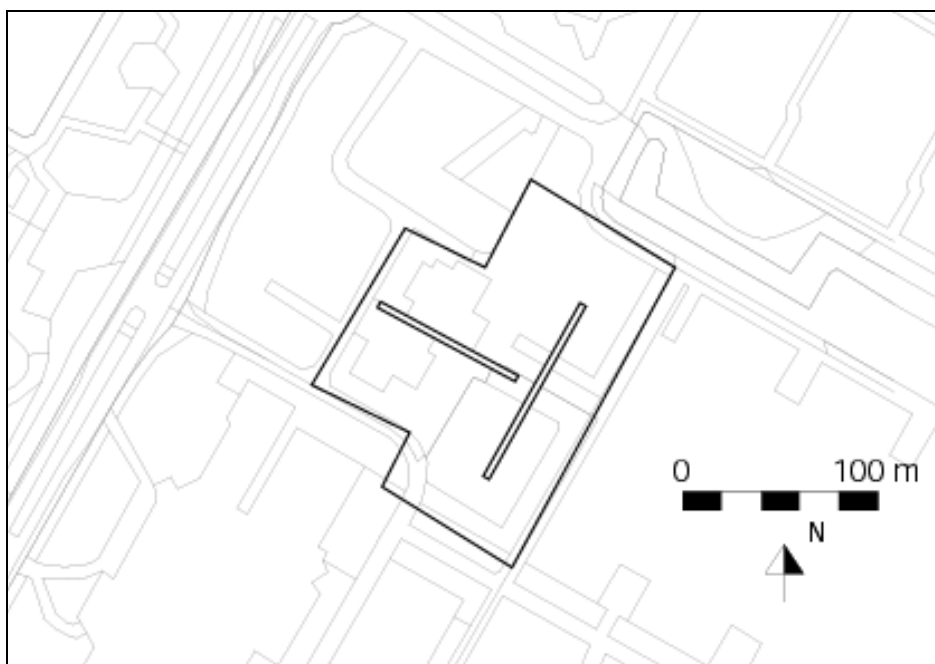

Fig. 5 De Cultuurhistorische Waardenkaart met archeologische monumenten in de omgeving van het plangebied.

Fig. 6 Het plangebied met de twee geplande proefsleuven.

De plaats van het Programma van Eisen in de Archeologische Monumentenzorgcyclus

Ontwikkelaar	Archeologisch bureau	Bevoegde overheid	Eventueel ander archeologisch bureau
1. Vraagt vergunning aan voor planontwikkeling			
		2. Stelt vast of vooronderzoek nodig is	
	3b. Verricht bureauonderzoek	3a. doet bureauonderzoek of geeft opdracht hiertoe	
		4. Stelt PVE-Proefsleuven (of PVE-AB-bv*) op of geeft opdracht hiertoe	
	5. Stelt PVE-Proefsleuven (of PVE-AB-bv) op		
		6. Keurt PVE goed	
7. geeft opdracht voor uitvoering IVO (of AB) en/of directievoering			
	8a. Adviseert in offerteronde en doet directievoering of doet uitvoering		8b. Doet uitvoering
	9a. Verzorgt analyse en rapportage, met advies of doet directievoering		9b. Verzorgt analyse, rapportage met advies
		10. Keurt rapportage goed en neemt selectiebesluit op basis van selectieadvies	
	11b. Stelt PVE-opgraving op	11a. Stelt PVE -opgraving op of geeft opdracht hiertoe	
		12. keurt PVE goed	
13. geeft opdracht voor uitvoering opgraving en/of directievoering			
	14a. Adviseert in offerteronde en doet directievoering of doet uitvoering		14b. doet uitvoering
	15a. Verzorgt analyse en rapportage of doet directievoering		15b. Verzorgt analyse en rapportage
	16a. Evaluatie van de onderzoeksresultaten in het onderzoekskader	16b. Neemt resultaten op in gemeentelijk beleid en onderzoekskader	

*) Naast inventariserend veldonderzoek en opgraven bestaat de zogenaamde **Archeologische Begeleiding** (AB). Een AB wordt in uitzonderlijke gevallen gekozen, bijvoorbeeld als het gaat om archeologische monumenten. Het AB heet dan een 'Archeologische begeleiding bij beperkte verstoring' (AB-bv) en kent een eigen verplicht PVE. Ook kan een AB verplicht worden gesteld bij sloop-, bouw- of andere vergunningen of vrijstellingen. Een andere mogelijkheid is dat het plangebied archeologisch niet goed te beoordelen is door fysieke belemmeringen of dat men een opgraving niet nodig acht, maar voor de zekerheid de bouwwerkzaamheden begeleidt. Een AB kan lijken op een proefsleuvenonderzoek of een opgraving, maar een belangrijk verschil is dat niet de archeologische uitvoerder, maar de civiele uitvoerder de regie in handen heeft. Voor dergelijke AB's is een PVE-Proefsleuven of PVE-Opgraven vereist.